

“การประกันสังคมกับความเจ็บป่วยทางจิตเวช”

รณชัย คงสกนธ์ พ.บ., น.บ., วท.ม.*

ความเจ็บป่วยทางจิตเวช ตามหลักเกณฑ์การรักษาในประกันสังคม ยังเป็นปัญหาที่เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ชัดเจน ทำให้มีหลักปฏิบัติที่สร้างให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และทำให้ผู้ที่มีปัญหาความเจ็บป่วยทางจิตเวช ไม่สามารถเปิดเผยถึงความเจ็บป่วยของตนเองได้ นำไปสู่การปกปิดและไม่ได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง เพราะหลักปฏิบัติเกี่ยวกับความเจ็บป่วยทางจิตเวชในสิทธิการรักษา เขียนไว้ว่ากรณีการเจ็บป่วยเป็นโรคจิตจะได้รับการรักษาเพียง 15 วัน' นอกเหนือจากนี้ผู้ป่วยจะไม่สามารถใช้สิทธิ์ได้

รวมทั้งประเด็นการยกเว้นสิทธิ์นี้ก็นำไปสู่การที่ผู้ป่วยทางจิตเวชด้วยโรคอื่นที่ไม่ใช่โรคจิตเช่นโรคทางด้านอารมณ์ โรคประสาทก็ถูกพิจารณาเข้าข่ายความเจ็บป่วยโรคจิตหมด ซึ่งเป็นการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน แต่เป็นการสร้างผลประโยชน์ให้กับสถานบริการทางการแพทย์ โดยเฉพาะสถานบริการทางด้านเอกชนบางแห่ง จะทำการเก็บค่ารักษาเพิ่มเติม และตนไม่ต้องขอใช้ค่ารักษาให้แก่ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเจ็บป่วยทางจิตเวชโดยการอ้างตามระเบียบนี้ ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมกับผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวช

ตามสถิติในกระทรวงสาธารณสุข มีผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวชตามเวชระเบียนปีหนึ่ง ๆ มีอัตราที่สูงมากและมีอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยๆ² จากการสำรวจขององค์การอนามัยโลกมีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2020³ ความเจ็บป่วยด้วยโรคซึมเศร้าจะมีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 รองลงมาจากโรคหัวใจ และการวิจัยในระยะหลังมีความชัดเจนว่า ความเจ็บป่วยทางจิตเวชหลายโรค เช่น Organic brain syndrome, Schizophrenia, Mood Disorder, Anxiety disorder ซึ่งเป็นโรคหลักๆ พิสูจน์ได้ว่ามีสาเหตุจากความผิดปกติทางด้านชีวภาพ⁴ ซึ่งความเข้าใจเรื่องความเจ็บป่วยที่มีสาเหตุจากความผิดปกติทางด้านชีวภาพนี้ได้นำไปสู่ความสำเร็จในการคิดค้นยารักษาโรคทางจิตเวชอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ความเข้าใจของคนทั่วไปยังยึดติดว่าสาเหตุของความเจ็บป่วยทางด้านจิตเวชเกิดจากปัจจัยด้านจิตใจ ไม่จำเป็นต้องมีการรักษาทางด้านชีวภาพควรให้ทำใจและจะหายได้ใน 15 วัน ซึ่งเป็นประเด็นความเข้าใจที่ผิดพลาดอย่างมาก ทำให้ผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางจิตเวชสูญเสียโอกาสในการรักษาอันเนื่องมาจากความเข้าใจที่ผิดพลาด

วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 2549; 51(2): 142-144.

* ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล กทม 10400.

การที่รัฐบาลมีความตั้งใจจะปรับเปลี่ยนการบริการทางสาธารณสุขให้ดีขึ้น ด้วยกระบวนการคิดใหม่ ทำใหม่ จนนำไปสู่การร่าง พ.ร.บ. การประกันสุขภาพแห่งชาติ ถือว่าเป็นโอกาสดียิ่งที่ผู้ป่วยที่เจ็บป่วยทรมาณจากโรคทางจิตเวช ซึ่งมีลักษณะการเจ็บป่วยที่ไม่ต่างจากโรคทางกาย เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคกระเพาะ ที่สมควรได้รับการเยียวยารักษาเช่นกันนั้นจะได้มีโอกาสเหมือนกับผู้ป่วยโรคทางกายที่กล่าวมา อีกทั้งมีสิทธิในการได้รับการรักษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในแนวทางปฏิบัติที่กล่าวมา ซึ่งเป็นปัญหาการกีดกันการไม่ยอมรับจากผู้ป่วย ญาติผู้ป่วย ผู้ให้บริการรักษา (Stigmatization) จะได้รับการปลดปล่อยในครั้งนี้น่าจะเหมือนกับครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การจิตเวชช่วงปี ค.ศ. 1950 ที่มีการคิดค้นยารักษาผู้ป่วยทางจิตและนำไปสู่การปลดปล่อยการคุมขังผู้ป่วยโรคจิตตามสถานกักกันต่างๆ จนสามารถมีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขในสังคมมากขึ้น⁵ ซึ่งการปฏิรูปทางด้านบริการทางด้านสาธารณสุขครั้งนี้ น่าที่จะได้มีการพิจารณาถึงประเด็นนี้ซึ่งจะเป็นคุณูปการอย่างใหญ่หลวงต่อผู้ที่ทนทุกข์ทรมาณจากการเจ็บป่วยทางจิตเวช

จากการที่สิทธิประโยชน์ในประกันสังคมได้มีข้อยกเว้น คือ

กลุ่มโรคยกเว้น

กลุ่มโรคและบริการที่ผู้ประกันตนไม่สามารถใช้สิทธิได้ มีดังนี้

1. โรคจิต ยกเว้นกรณีเฉียบพลันซึ่งต้องทำการรักษาทันทีและระยะเวลาในการรักษาไม่เกิน 15 วัน
2. โรคหรือการประสบอันตรายอันเนื่องมาจากการใช้สารเสพติด ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด
3. โรคเดียวกันที่ต้องใช้ระยะเวลาในการรักษาตัวในโรงพยาบาลประเภทคนไข้ในเกิน 180 วัน

4. การทำไตเทียมแบบล้างโลหิต ยกเว้น กรณีไตวายเฉียบพลันที่มีระยะเวลาการรักษาไม่เกิน 60 วัน (แพทย์เป็นผู้ระบุว่าไตวายเฉียบพลัน)

5. การกระทำใดๆ เพื่อความสวยงาม โดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์

6. การรักษาที่ยังอยู่ในระหว่างการค้นคว้าทดลอง

7. การรักษาภาวะการมีบุตรยาก

8. การตรวจเนื้อเยื่อเพื่อการผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะ ยกเว้น การตรวจเนื้อเยื่อเพื่อการปลูกถ่ายไขกระดูก

9. การตรวจใดๆ ที่เกินความจำเป็นในการรักษาโรคนั้น

10. การผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะ

11. การเปลี่ยนเพศ

12. การผสมเทียม

13. การบริการระหว่างรักษาตัวแบบพักฟื้น

14. ทันตกรรม ยกเว้น 3 กรณี ถอนฟัน อุดฟัน และขูดหินปูน ได้ไม่เกิน 200 บาท/ครั้ง ปีละไม่เกิน 400 บาท

15. แว่นตา และเลนส์เทียม ยกเว้นการผ่าตัดใส่เลนส์เทียมในลูกตาให้จ่ายเป็นค่าเลนส์เทียมในอัตราข้างละ 4,000 บาท

กลุ่มโรคยกเว้นในข้อที่ หนึ่ง จึงสมควรได้รับการพิจารณาเบื้องต้น โดยมีเหตุผลจากการเจ็บป่วยของลักษณะโรค ภาวะการรักษา และความจำเป็นทางด้านสิทธิมนุษยชน คือ

1. กลุ่มความเจ็บป่วย Organic brain syndrome ตามรหัสโรค ICD10 F05 F06⁶ โดยกลุ่มโรคที่เกี่ยวข้องสารเสพติด คงต้องเป็นไปตามข้อยกเว้นสิทธิข้อ 2 ของสำนักงานประกันสังคม

2. กลุ่มความเจ็บป่วยที่มีอาการทางจิต Psychosis ตามรหัสโรค ICD10 :section F20-29⁶ เช่น schizophrania, schizophraniform ect.

3. กลุ่มโรคที่เจ็บป่วยทางด้านอารมณ์ Mood disorder ตามรหัสโรค ICD10 :section F30-F32⁶

โดยโรคอื่นๆ ทางจิตเวชสามารถให้สถานพยาบาลรับภาระการรักษาเหมือนโรคทางกายทั่วไป เพราะภาระการรักษาไม่มาก และไม่ได้ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ประกันตนที่มารับการรักษาตามสถานพยาบาลที่รับประกันต่างๆ

เพื่อก่อให้เกิดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรักษาโรคจิตเวชไว้ในกลุ่มโรคเรื้อรัง ผู้เขียนคิดว่าควรที่จะมีการศึกษาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาผู้ป่วยในกลุ่มความผิดปกติดังที่กล่าวมา ในผู้ป่วยคนไทยเพื่อที่จะสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่อการให้การรักษาในผู้ป่วยจิตเวช เพื่อความเป็นธรรม และถูกต้องตามหลักการวิชาการในกลุ่มโรคนี้

เอกสารอ้างอิง

1. รุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์. กฎหมายประกันสังคม ฉบับใช้งาน, กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2540 , 111.
2. อนรรักษ์ บัณฑิตยชาติ, ธรณินทร์ กองสุข, พนมศรี เสาร์สาร, สุนันท์ จำรูญสวัสดิ์, ภาคนพิน กิตติรักษนนท์, อรวรรณ จุฑา, นันทิกา ทิวชาชาติ. การสำรวจทางระบาดวิทยาของความผิดปกติทางจิต และความรู้เจตคติ ทักษะการปฏิบัติตนเกี่ยวกับสุขภาพจิตของประชาชนไทย. กรมสุขภาพจิต 2542
3. Christopher J.L.Murray, Alan D.Lopez. The Global Health Statistics. World Health Organization 1996.
4. WHO. Management of Mental disorders, 2nd edition volume 1. WHO. Geneva. 1997.
5. Canadian Psychiatric Association. Canadian clinical practice guidelines for the treatment of schizophrenia. Can J Psychiatry 1998;43 (Suppl2):25S-40S.
6. WHO.The ICD - 10 classification of Mental and Behavioral Disorder: Diagnostic Criteria for Research. WHO, Geneva 1993.